

OPTÆLLINGER AF FÆLDENDE HAVDYKÆNDER I SENSOMMEREN 2023

Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 306

2024

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

OPTÆLLINGER AF FÆLDENDE HAVDYKÆNDER I SENSOMMEREN 2023

Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 306

2024

Rasmus Due Nielsen
Jacob Sterup
Ib Krag Petersen

Aarhus Universitet, Institut for Ecoscience

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Datablad

Serietitel og nummer:	Teknisk rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 306
Kategori:	Rådgivningsrapporter
Titel:	Optællinger af fældende havdykænder i sensommeren 2023
Forfattere:	Rasmus Due Nielsen, Jacob Sterup & Ib Krag Petersen
Institution:	Aarhus Universitet, Institut for Ecoscience
Udgiver:	Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi ©
URL:	http://dce.au.dk
Udgivelsesår:	Januar 2024
Redaktion afsluttet:	Januar 2024
Faglig kommentering:	Preben Clausen
Kvalitetssikring, DCE:	Jesper Fredshavn
Ekstern kommentering:	Kommentarerne findes her: https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Tekniske_rapporter_300-349/KommentarerTR/TR306_komm.pdf
Finansiel støtte:	Miljøstyrelsen
Bedes citeret:	Nielsen, R.D., Sterup, J. & Pedersen, I.K. 2023. Optællinger af fældende havdykænder i sensommeren 2023. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 19 s. - Teknisk rapport nr. 306
	Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse
Sammenfatning:	I sensommeren 2023 blev der foretaget optællinger af fugle fra fly i tre områder i de indre danske farvande med hovedfokus på fældende havdykænder. Smålandsfarvandet og Sejerø Bugt blev dækket d. 11. august og Ålborg Bugt blev dækket med to fly d. 18. august. De mest talrige arter i de tre områder var ederfugl, sortand og fløjlsand. Specielt i Ålborg Bugt blev der registreret et højt antal sortænder, hvilket primært skyldes exceptionelt gode observationsbetingelser på optællingsdagen.
Emneord:	Fældefugle, havdykænder, sortand, fløjlsand, ederfugl, gråstrubet lappedykker
Foto forside:	Sortænder i Ålborg Bugt 17. august 2023. Foto: Rasmus Due Nielsen
ISBN:	978-87-7156-842-4
ISSN (elektronisk):	2244-9991
Sideantal:	19

Indhold

Indledning	5
Sammenfatning	6
1 Materiale og metode	7
2 Resultater	8
2.1 Omø Stålgrunde	8
2.2 Sejerø Bugt	10
2.3 Ålborg Bugt	13
3 Diskussion	18
4 Referencer	19

Indledning

Denne rapport præsenterer resultaterne af tre optællinger af fugle i august 2023 på Omø Stålgrunde, i Sejerø Bugt og Ålborg Bugt. Optællingerne var målrettet forekomster af fældende havdykænder, som forekommer i store antal i sensommeren i alle tre områder.

Tællingerne er udført under Det marine fagdatacenter og understøtter overvågningen i relation til havstrategidirektivet.

Optællingerne er finansieret og bestilt af Miljøstyrelsen.

Sammenfatning

I sensommeren 2023 blev der foretaget optællinger af fugle fra fly i tre områder i de indre danske farvande med hovedfokus på fældende havdykænder. Smålandsfarvandet og Sejerø Bugt blev dækket d. 11. august og Ålborg Bugt blev dækket med to fly d. 18. august.

De mest talrige arter i de tre områder var ederfugl, sortand og fløjlsand. Specielt i Ålborg Bugt blev der registreret et højt antal sortænder, hvilket primært skyldes exceptionelt gode observationsbetingelser på optællingsdagen.

1 Materiale og metode

I sensommeren 2023 gennemførte Aarhus Universitet/DCE, på foranledning af Miljøstyrelsen, optællinger af havfugle på Omø Stålgrunde og andre dele af Smålandsfarvandet, i Sejerø Bugt og Ålborg Bugt. Optællingerne havde specielt fokus på optælling af havdykænder. I denne tograpport beskrives resultaterne af optællingerne.

Optællingerne blev gennemført på to optællingsdage, henholdsvis med ét fly på Omø Stålgrunde/Smålandsfarvandet og i Sejerø Bugt den 11. august, og med to fly i Ålborg Bugt den 17. august.

Optællingerne blev foretaget fra fly, og gennemført som linjetransektællinger, efter samme metode som AU/DCE anvender ved optællinger i forbindelse med NOVANA-monitoringsprogrammet. Metoden er mere uddybende beskrevet i Petersen & Nielsen (2011) samt i NOVANA-programmets Tekniske Anvisning, TA A188 (Petersen et al. 2017)

Med den anvendte optællingsmetode er det muligt at estimere totale antal af de optalte arter. En sådan estimering er dog endnu ikke foretaget, og dette notat præsenterer alene de optalte antal.

2 Resultater

2.1 Omø Stålgrunde

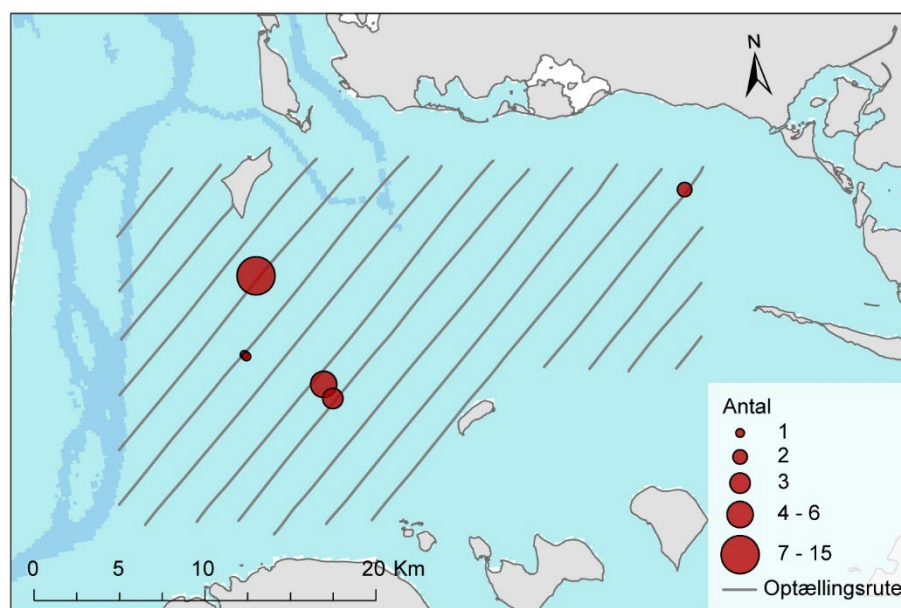
Ved optællingen på Omø Stålgrunde samt andre dele af Smålandsfarvandet d. 11. august blev der registreret i alt 12 fuglearter, en artsgruppe af fugle og en art af havpattedyr, nemlig marsvin (Tabel 2.1). Det overvågede område omfatter næsten hele fuglebeskyttelsesområde F128 (Smålandsfarvandet, nyt område, der blev udlagt i november 2021), samt de, for de her overvågede arter, mest relevante dele af fuglebeskyttelsesområde F96 (Farvandet mellem Skælskør Fjord og Glænø, oprindeligt fuglebeskyttelsesområde fra 1983).

Tabel 2.1. Det summerede antal af observerede fugle og havpattedyr ved optællingen i Omø Stålgrunde samt andre dele af Smålandsfarvandet d. 11. august 2023.

Art	Antal observationer	Antal individer
Gråstrubet lappedykker	6	28
Skarv	66	132
Knopsvane	1	40
Ederfugl	89	3.014
Sortand	21	133
Fløjsand	26	93
Strandhjejle	1	8
Hjejle	1	2
Lille kobbersneppe	1	5
Sildemåge	1	1
Svartbag	1	1
Havterne/Fjordterne	31	55
Splitterne	7	7
Marsvin	2	2

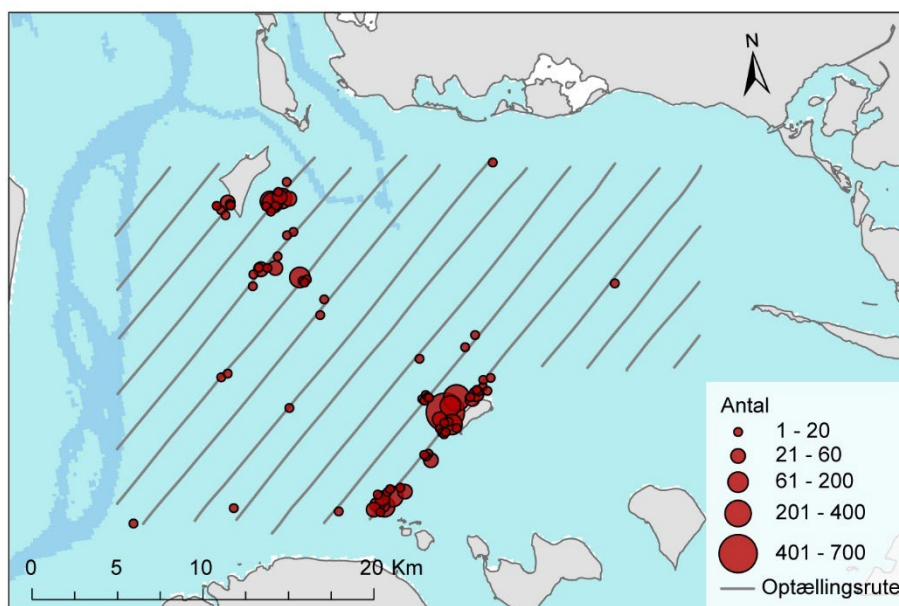
Der blev i alt optalt 28 gråstrubede lappedykkere (Tabel 2.1). Fuglene blev nærmest udelukkende observeret mellem Omø og Lolland (Figur 2.1).

Figur 2.1. Geografisk fordeling af 28 observerede gråstrubede lappedykkere ved en optælling på Omø Stålgrunde d. 11. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

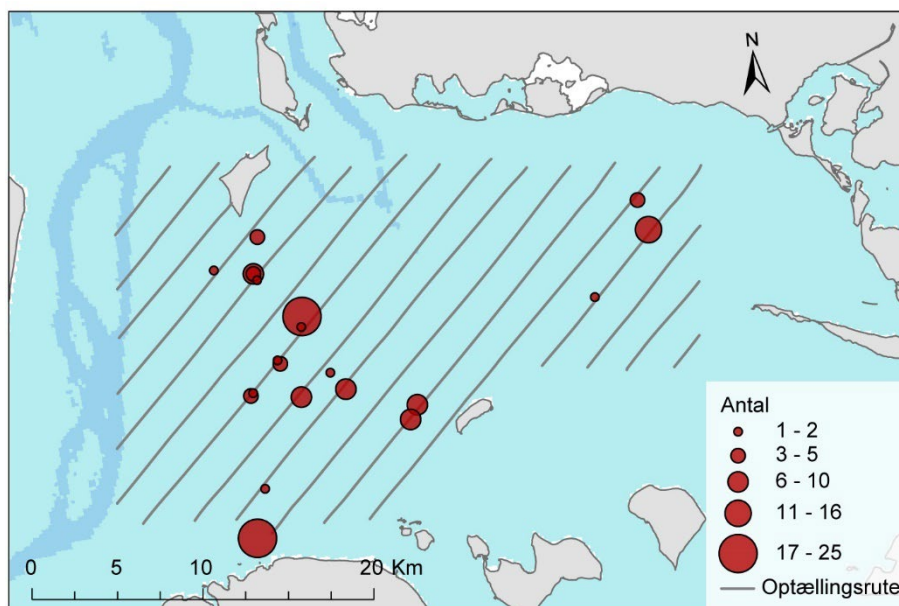
Der blev i alt optalt 3.014 ederfugle (Tabel 2.1). Fuglene blev primært observeret omkring den sydlige halvdel af Omø og videre mod syd, samt vest og sydvest for Vejrø (Figur 2.2).

Figur 2.2. Geografisk fordeling af 3.014 observerede ederfugle ved en optælling på Omø Stålgrunde d. 11. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

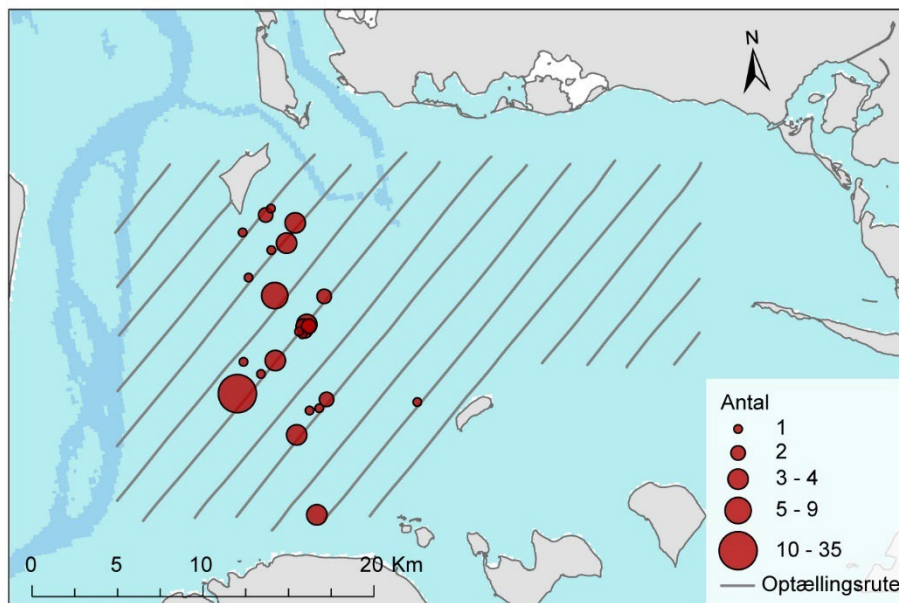
Der blev i alt optalt 133 sortænder (Tabel 2.1). Fuglene blev primært set mellem Omø og Lolland (Figur 2.3).

Figur 2.3. Geografisk fordeling af 133 observerede sortænder ved en optælling på Omø Stålgrunde d. 11. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

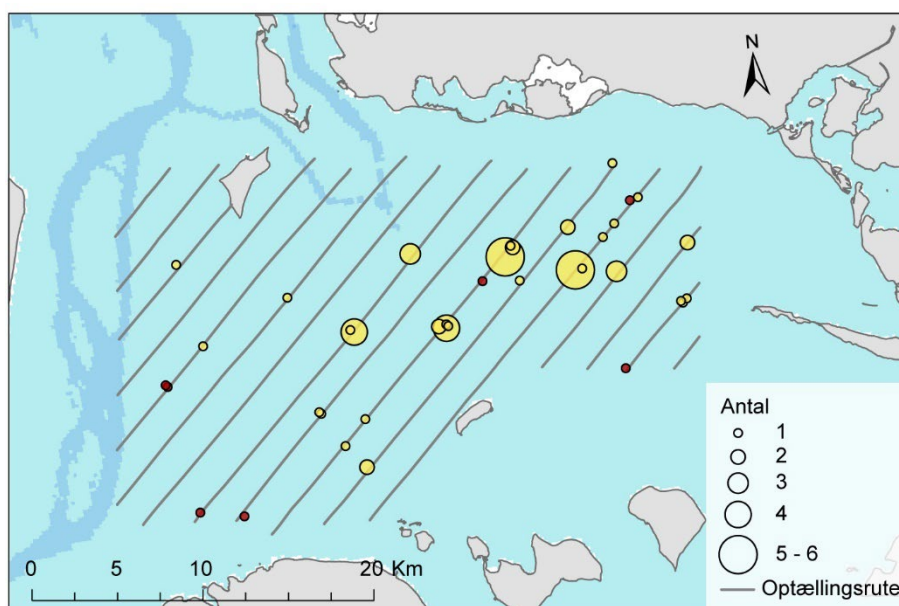
Der blev i alt optalt 98 fløjsænder (Tabel 2.1). Fuglene blev udelukkende set mellem Omø og Lolland (Figur 2.4).

Figur 2.4. Geografisk fordeling af 93 observerede fløjsænder ved en optælling på Omø Stålgrunde d. 11. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

Der blev i alt optalt 55 ubestemte havterne/fjordterne og 7 splitterter (Tabel 2.1). Fuglene blev observeret forholdsvis jævnt fordelt over området (Figur 2.5). For flere af flokkene af ubestemte hav/fjordterne formodes observationerne at have drejet sig om fugle på direkte træk, og som altså ikke har brugt området til at raste eller fouragere.

Figur 2.5. Geografisk fordeling af 55 havterne/fjordterne (gule cirkler) og 7 splitterter (røde cirkler) ved en optælling på Omø Stålgrunde d. 11. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

2.2 Sejerø Bugt

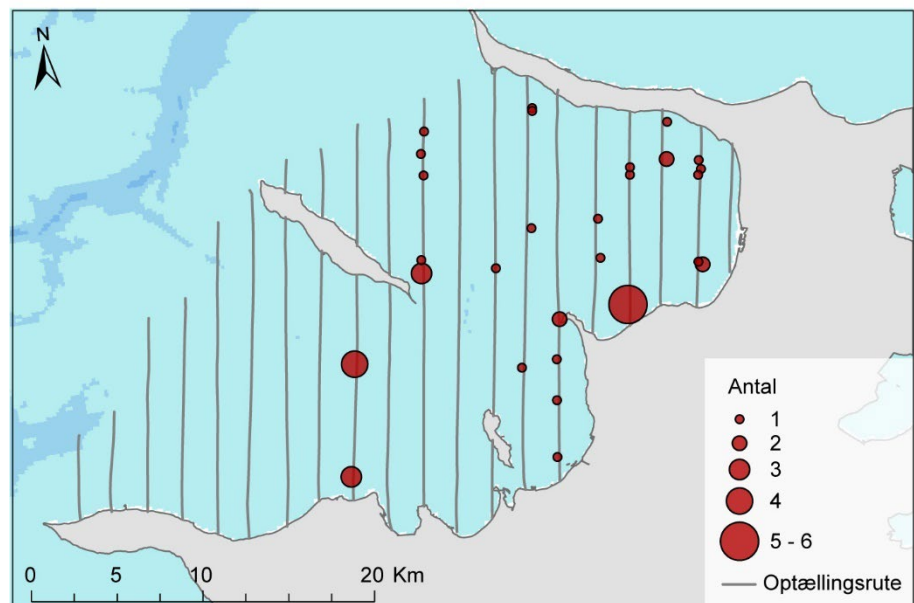
Ved optællingen i Sejerø Bugt d. 11. august blev der registreret i alt 24 fuglearter, 2 artsgrupper af fugle og to arter af havpattedyr, nemlig spættet sæl og marsvin (Tabel 2.2). Det overvågede område omfatter hele fuglebeskyttelsesområde F94 (Sejerø Bugt og Neksæl, oprindeligt fuglebeskyttelsesområde fra 1983, der blev udvidet til også at omfatte de sydvestlige dele af bugten i november 2021).

Tabel 2.2. Det summerede antal af observerede fugle og havpattedyr ved optællingen i Sejerø Bugt d. 11. august 2023.

Artsnavn	Antal observationer	Antal individer
Gråstrubet lappedykker	28	43
Sule	1	1
Skarv	161	621
Fiskehejre	2	2
Sølvhejre	1	1
Knopsvane	8	54
Grågås	4	134
Canadagås	1	6
Krikand	1	5
Ederfugl	178	942
Sortand	96	1.248
Fløjlsand	250	950
Toppet skallesluger	2	2
Rørhøg	2	2
Havørn	1	1
Strandskade	5	43
Storspove	5	22
Lille kobbersneppe	1	15
Klyde	2	65
Stormmåge	5	5
Sølvmåge	17	24
Svartbag	13	14
Hættemåge	11	53
Havterne/Fjordterne	4	4
Splitterne	27	34
Alk/Lomvie	1	1
Spættet sæl	1	1
Marsvin	2	2
Sæl sp.	1	1

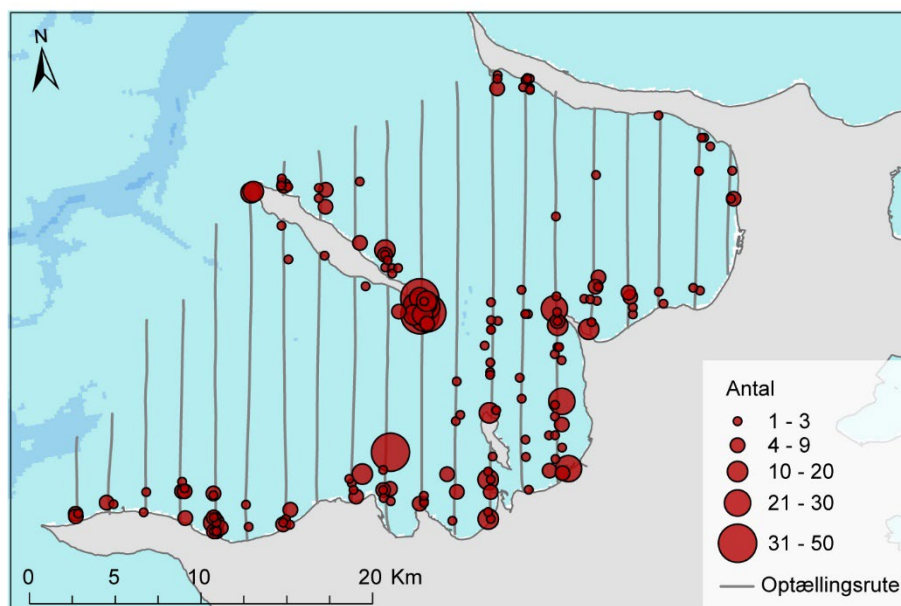
Der blev i alt optalt 43 gråstrubede lappedykkere (Tabel 2.2). Fuglene blev registreret over det meste af området, men i størst antal i den nordøstlige del af området (Figur 2.6).

Figur 2.6. Geografisk fordeling af 43 observerede gråstrubede lappedykkere ved en optælling i Sejerø Bugt d. 11. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

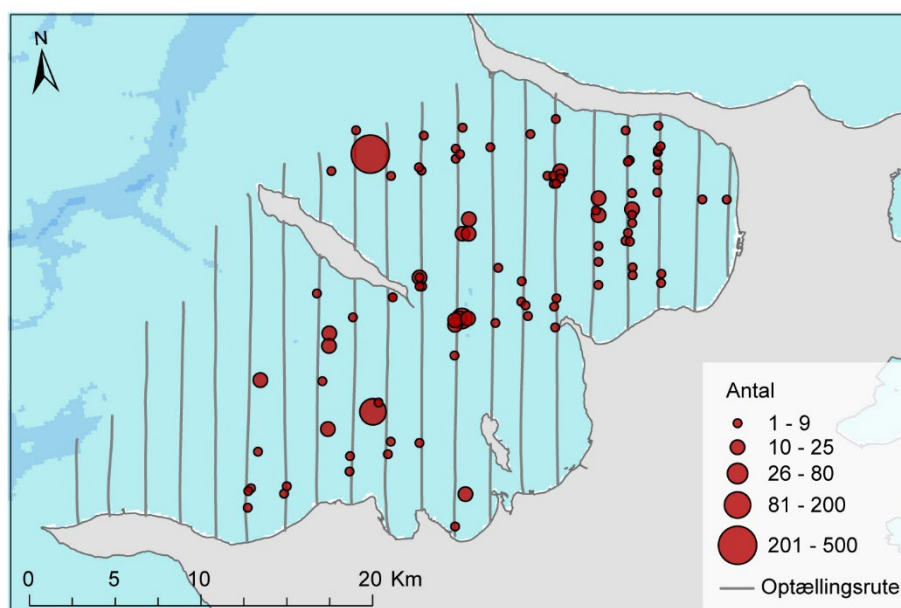
Der blev i alt optalt 942 ederfugle (Tabel 2.2). Fuglene blev registreret kystnært over det meste af området, men i størst antal i den sydøstlige del af området (Figur 2.7).

Figur 2.7. Geografisk fordeling af 942 observerede ederfugle ved en optælling i Sejerø Bugt d. 11. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

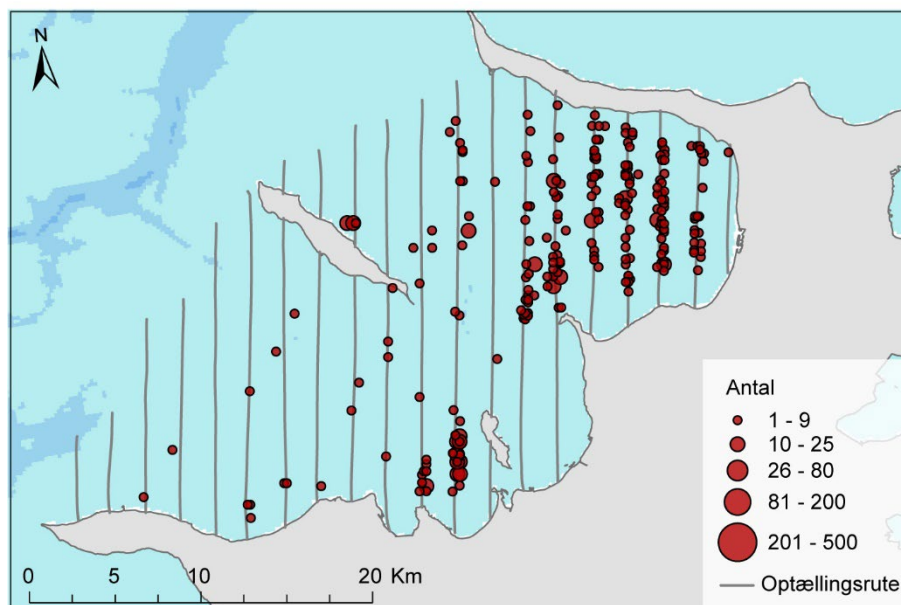
Der blev i alt optalt 1.248 sorttænder (Tabel 2.2). Fuglene blev registreret i det meste af området, men længere fra land sammenlignet med ederfugl (Figur 2.8). Registreringen af en stor flok nord for Sejerø var speciel, idet der normalt ikke forekommer større antal sorttænder her i sensommeren.

Figur 2.8. Geografisk fordeling af 1.248 observerede sorttænder ved en optælling i Sejerø Bugt d. 11. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

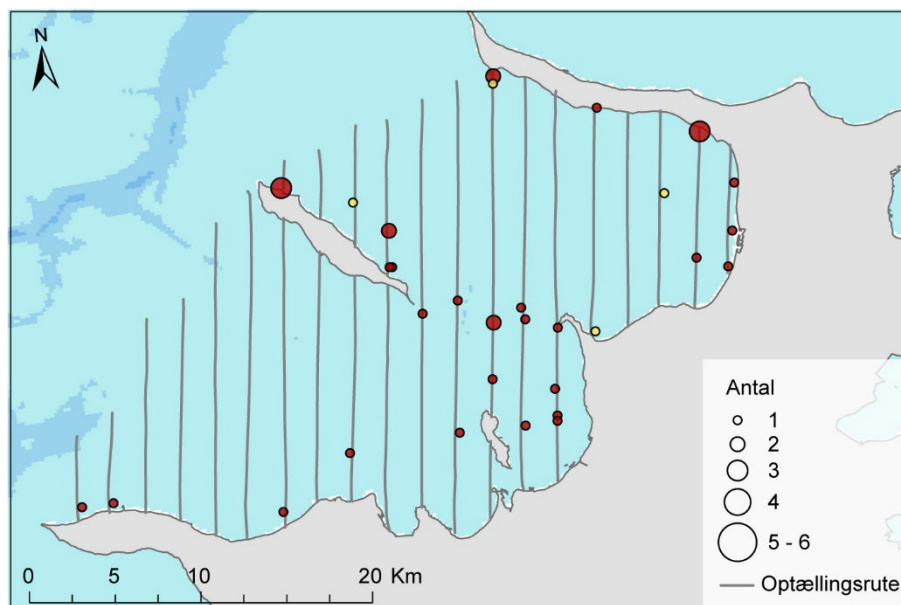
Der blev i alt optalt 950 fløjsænder (Tabel 2.2). Fuglene blev registreret i det meste af området, men med den klart største koncentration i den nordøstlige del af området (Figur 2.9).

Figur 2.9. Geografisk fordeling af 950 observerede fløjsænder ved en optælling i Sejerø Bugt d. 11. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

Der blev i alt optalt 4 ubestemte havterne/fjordterne og 34 splitterter (Tabel 2.2). Fuglene blev observeret forholdsvis jævnt fordelt over området (Figur 2.10). Modsat optællingen på Omø Stålgrunde samme dag vurderes de fleste terner i Sejerø Bugt at have være lokalt fouragerende fugle.

Figur 2.10. Geografisk fordeling af 4 havterne/fjordterne (gule cirkler) og 34 splitterter (røde cirkler) ved en optælling i Sejerø Bugt d. 11. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

2.3 Ålborg Bugt

Ved optællingen i Ålborg Bugt d. 17. august blev der registreret i alt 30 fuglearter, 5 artsgrupper af fugle og 3 arter af havpattedyr, nemlig spættet sæl, gråsæl og marsvin (Tabel 2.3). Vejrforholdene på optællingen var nærmest ideelle med ingen vind og et forholdsvis lavt skydække. De ideelle vejrforhold resulterede i meget høje antal af observerede sortænder. Det overvågede område omfatter, bortset fra de meget lavvandede områder syd for Læsø, hele fuglebeskyttelsesområde F127 (Nordvestlige Kattegat, et område der blev etableret i november 2021 ved udvidelse og sammenlægning af F10, F32 og F112), samt de, for de her overvågede arter, mest relevante dele af fuglebeskyttelsesområde F15 (Randers og Mariager Fjorde og Ålborg Bugt, sydlige

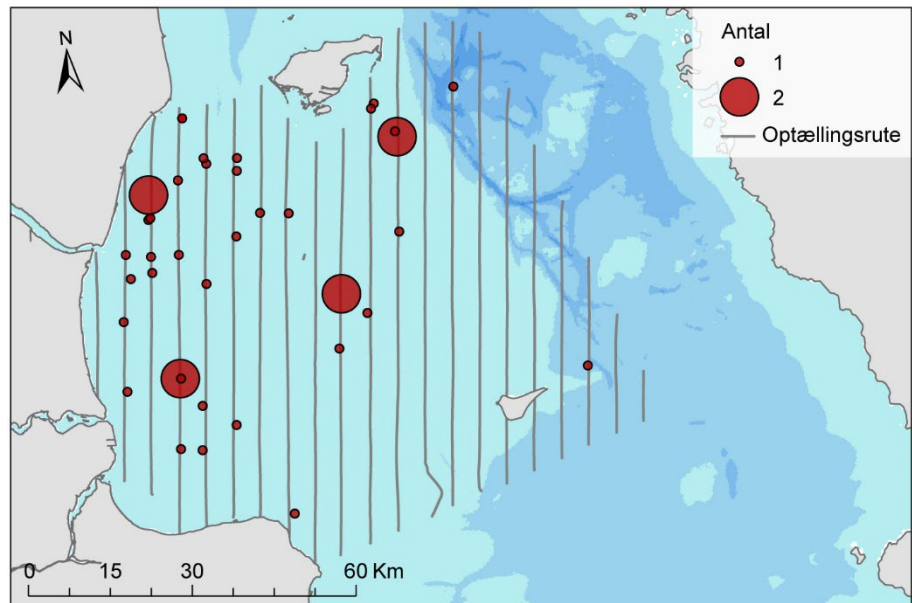
del, oprindeligt fuglebeskyttelsesområde fra 1983) og F2 (Ålborg Bugt, nordlige del, ligeledes fra 1983).

Tabel 2.3. Det summerede antal af observerede fugle og havpattedyr ved optællingen i Ålborg Bugt d. 17. august 2023.

Art	Antal observationer	Antal individer
Rødstrubet lom	1	1
Gråstrubet lappedykker	9	17
Sule	38	42
Skarv	232	2.666
Fiskehejre	1	1
Knopsvane	3	13
Grågås	2	145
Canadagås	1	12
Gravand	4	179
Spidsand	1	4
Ederfugl	135	4.966
Sortand	548	213.964
Fløjlsand	136	3.340
Dykand sp.	9	3.470
Blå Kærhøg	1	1
Strandskade	8	201
Vibe	1	1
Strandhjejle	2	14
Hjejle	4	48
Storspove	7	361
Lille kobbersneppe	3	12
Almindelig ryle	1	2
Almindelig kjove	3	4
Kjove sp.	1	1
Stormmåge	4	15
Sølvmåge	88	574
Sildemåge	57	156
Svartbag	52	98
Hættemåge	23	1.544
Måge sp.	2	701
Havterne/Fjordterne	6	29
Splitterne	37	62
Alk/Lomvie	7	11
Lomvie	9	23
Tejst	2	2
Spættet sæl	8	141
Marsvin	12	19
Sæl sp.	2	3
Gråsæl	1	1

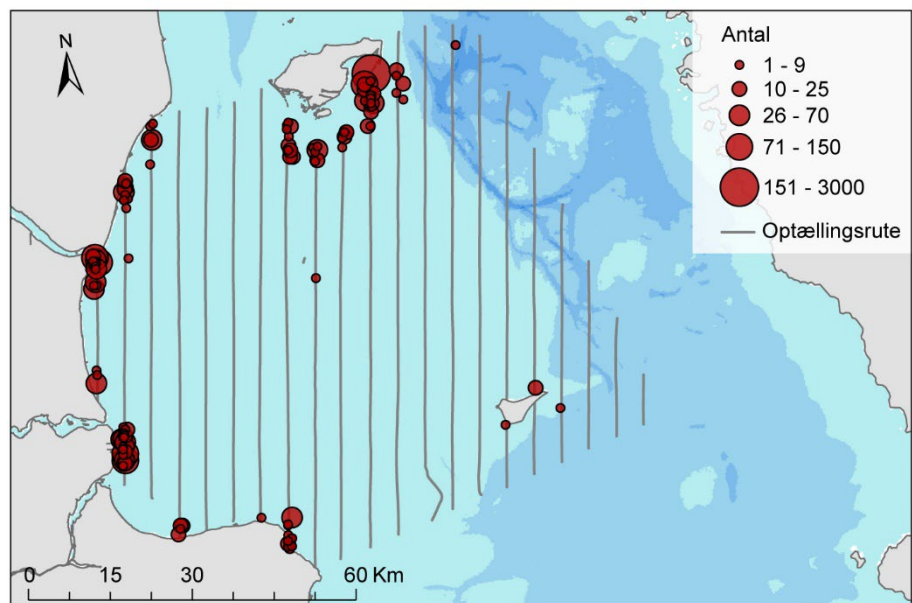
Der blev i alt optalt 42 suler (Tabel 2.3). Fuglene blev registreret jævnt fordelt over området (Figur 2.11).

Figur 2.11. Geografisk fordeling af 42 observerede suler ved en optælling i Ålborg Bugt d. 17. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

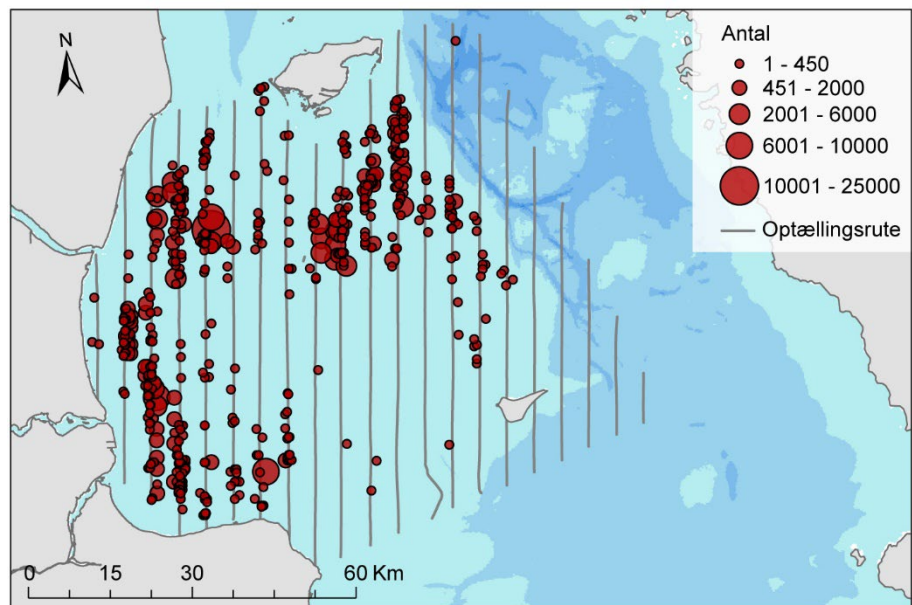
Der blev i alt optalt 4.966 ederfugle (Tabel 2.3). Fuglene blev stort set udelukkende registreret kystnært (Figur 2.12), som det også gjorde sig gældende i Sejerø Bugt.

Figur 2.12. Geografisk fordeling af 4.966 observerede ederfugle ved en optælling i Ålborg Bugt d. 17. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

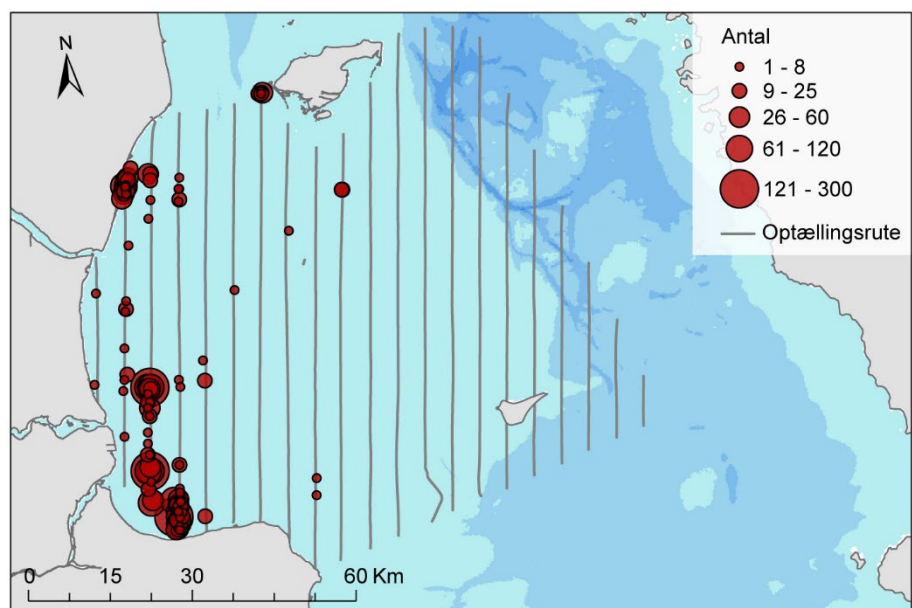
Der blev i alt optalt 213.964 sorttænder (Tabel 2.3). Antallet er det hidtil højeste registreret på en sensommertælling i Ålborg Bugt. Den største flok blev estimeret til at bestå af hele 25.000 fugle. Optællingsforholdene var så gode, at fuglene kunne ses på lang afstand, og ofte også inden de dykkede, hvilket er en problemstilling ved optælling af fældende sorttænder. Fuglene blev primært registreret i de mere lavvandede dele af området (Figur 2.13).

Figur 2.13. Geografisk fordeling af 213.964 observerede sortænder ved en optælling i Ålborg Bugt d. 17. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

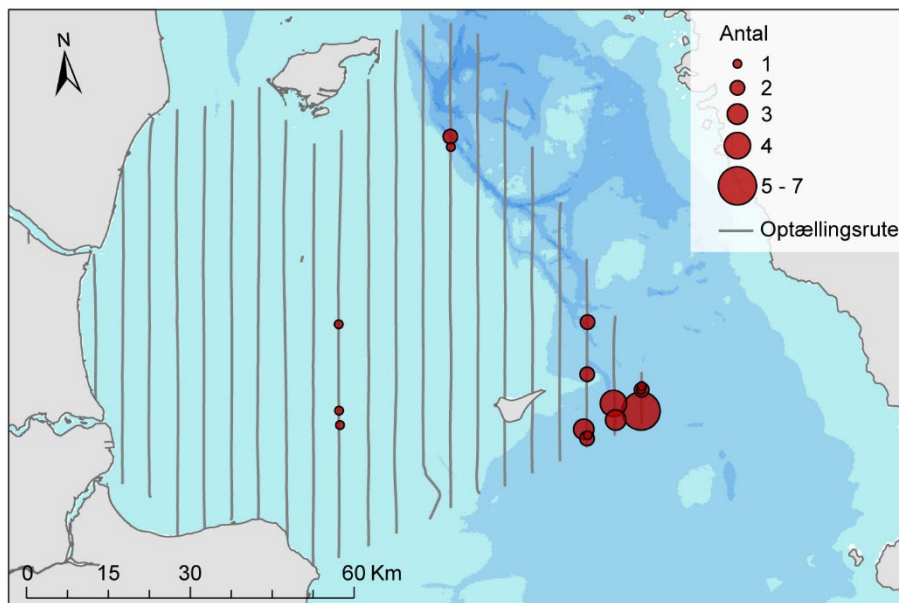
Der blev i alt optalt 3.340 fløjsænder (Tabel 2.3). Fuglene blev registreret i de største koncentrationer langs den jyske kyst, specielt i Hevringområdet og ud for Asaa (Figur 2.14). Det skal bemærkes, at der var aktivt skydeområde nær Hevring, hvorfor den sydligste del af transekt to og tre ikke kunne flyves på denne tælling. Der kunne dog på afstand ses flere flokke af sortand/fløjsand inde i skydeområdet, og det må formodes at en stor del af disse også har været fløjsænder.

Figur 2.14. Geografisk fordeling af 3.340 observerede fløjsænder ved en optælling i Ålborg Bugt d. 17. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

Der blev i alt optalt 34 alkefugle (Tabel 2.3). Fuglene blev stort set udelukkende registreret i den østlige, dybere del af området (Figur 2.15). 23 af de 34 alkefugle blev bestemt til lomvie.

Figur 2.15. Geografisk fordeling af 34 observerede alkefugle ved en optælling i Ålborg Bugt d. 17. august 2023. De transekter som optællingerne blev foretaget langs, er indikeret.

3 Diskussion

Omø Stålgrunde og andre dele af Smålandsfarvandet, Sejerø Bugt og Ålborg Bugt er alle vigtige områder for fældende havdykænder i sensommeren, hvilket også dokumenteres af de her præsenterede resultater af optællingen af områderne i august 2023. Alle de overvågede fuglebeskyttelsesområder er således også udpeget for én eller flere af de tre talrigeste arter.

Ederfugl, sortand og fløjsand var de talrigeste arter ved optællingerne, og særligt i Ålborg Bugt blev der registreret et højt antal sortænder.

Specielt sortand er en udfordrende art at tælle fra fly i fældeperioden, idet de reagerer ved at dykke, når flyet nærmer sig. Derfor ser man typisk kun få sortænder tættest på flyets rute, og registrering af sortænder længere væk fra optællingsruten kræver gode optællingsforhold med en rolig vandoverflade. Ved optællingen i Ålborg Bugt var forholdene nærmest ideelle med næsten havblik, hvilket gav mulighed for tælle store flokke, der lå så langt fra optællingsruten, at de ikke dykkede. Det høje antal sortænder talt i Ålborg Bugt skyldes i høj grad disse optimale optællingsbetingelser.

Yderligere et par udfordringer ved optællingerne af fugle fra fly skal bemærkes. Sortand og fløjsand ligner hinanden meget, når de ligger på vandet. Da sortand er den talrigeste art, vil en del fløjsænder, der ligger langt fra optællingsruten, ofte blive talt som sortænder. Dette kan betyde, at fløjsænder er mere talrige, end optællingerne viser.

Gråstrubet lappedykker vides at optræde i store tal i alle tre områder i sensommeren, men i særdeleshed i Sejerø Bugt og på Omø Stålgrunde samt andre dele af Smålandsfarvandet (Petersen m.fl. 2021), der begge er udpeget for arten. Arten er dog vanskelig at registrere fra fly, da de ligger i småflokke og er lette at overse. Det relativt lave antal (i alt under 100 individer talt) gråstrubede lappedykkere på tællingerne er derfor næppe repræsentativt for det reelle antal.

4 Referencer

Petersen, I.K. & Nielsen, R.D. 2011. Abundance and distribution of selected waterbird species in Danish marine areas: Commissioned by Vattenfall A/S. Aarhus University, DCE - Danish Centre for Environment and Energy, 2011. 42 s.

Petersen, I. K., Clausen, P. & Nielsen, R. D. 2017. Overvågning af vandfugle optalt fra fly. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. 23 s. (Teknisk anvisning fra Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestrisk Natur, DCE; Nr. A188).

Petersen, I.K., Nielsen, R.D. & Clausen, P. 2021, Opdateret vurdering af IBA-udpegninger i relation til otte specifikke marine områder. Teknisk rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi, bind 203, Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. <https://dce2.au.dk/pub/TR203.pdf>

OPTÆLLINGER AF FÆLDENDE HAVDYKÆNDER I SENSOMMEREN 2023

I sensommeren 2023 blev der foretaget optællinger af fugle fra fly i tre områder i de indre danske farvande med hovedfokus på fældende havdykænder. Smålandsfarvandet og Sejerø Bugt blev dækket d. 11. august og Ålborg Bugt blev dækket med to fly d. 18. august.

De mest talrige arter i de tre områder var ederfugl, sortand og fløjlsand. Specielt i Ålborg Bugt blev der registreret et højt antal sortænder, hvilket primært skyldes exceptionelt gode observationsbetingelser på optællingsdagen.